

Potentiale og potentialeindfrielse på bedriftsniveau

Forfattere:

Frank Bondgaard. Specialkonsulent. Vand, Miljø & Klimatilpasning. SEGES Innovation, Planter & Miljø
Julie Cheron Schmidt Henriksen. Chefkonsulent. Innovationscenter for Økologisk Landbrug. Klima & Natur

Projekt 101205: En styrket miljø-, natur- og biodiversitetsprofil på landbrugsbedrifterne

Indledning / sammendrag

Kort om projektets formål og støtte fra Promilleafgiftsfonden

Formålet er at fremme en bæredygtig udvikling af landbrugsbedrifterne og sektorernes øvrige aktører med fokus på at styrke bedriftenes miljø-, natur- og biodiversitetsprofil. Dette opnås ved at tage udgangspunkt i landbrugsbedrifterne og aktørerne omkring bedrifterne for at opnå enighed om en fælles bæredygtighedsrapportering. Bedriftenes miljø-, natur- og biodiversitetsprofil styrkes yderligere ved at udarbejde et helhedsorienteret beslutningsstøtteværktøj, der danner grundlag for at træffe de rigtige beslutninger på bedriften. Projektet er et samarbejdsprojekt mellem SEGES Innovation og Innovationscenter for Økologisk landbrug

Formålet med notatet og dets anvendelse

Formålet med dette notat er derfor at identificere syn på behov for og praktiske anvendelse af E-delen (Environment) i ESG, set ud fra landmændenes synspunkt. Der er særligt fokus på miljø-, natur- og biodiversitetsindsatser på bedriftsniveau. Afklaring af, hvilke behov landbruget kan dække i dag på dette område, og hvilke behov der forventes at skulle kunne dækkes i fremtiden.

Sammendrag

Notatet om potentiale og potentialeindfrielse på bedriftsniveau undersøger, hvordan landmænd kan styrke deres miljø-, natur- og biodiversitetsprofil som en del af ESG-rapportering. Det bygger på workshops og bedriftsbesøg og viser, at der er stor interesse for grøn profilering men også mange barrierer – både økonomiske, praktiske og lovgivningsmæssige. Landmændene efterspørger valide og centraliserede ESG-data, klare incitamenter og modeller, der gør grøn omstilling økonomisk bæredygtig. Der er behov for samarbejde på tværs af værdikæden og udvikling af digitale værktøjer, som kan understøtte beslutninger og dokumentation. Fremadrettet skal der arbejdes med at integrere miljø- og klimatiltag i en sammenhængende og praktisk anvendelig ramme, hvor ESG-data bliver et aktivt redskab til både transformation og værdiskabelse.

Baggrund og kontekst

Landmændene står overfor konkrete valg om deres bedrifts bæredygtige udvikling pga. krav gennem omstillingen i Den Grønne Trepert og kommende klimaafgifter. Hertil kommer, at aftagervirksomheder og finansielle institutioner har brug for ESG-dokumentation fra landmændene, så der er brug for at den enkelte bedrift kan vise, hvordan den arbejder med bæredygtighed og skaber værdi for sig selv og samfundet. Derfor er der behov for at sikre sammenhæng og implementering af nuværende og kommende krav fra EU i forhold til ESG-rapportering. Der er i den forbindelse behov for at styrke landbrugsbedriftenes grønne profil og sikre en mere helhedsorienteret tilgang til miljø-, natur- og biodiversitetsfaktorerne. Det er komplekst at etablere et overblik over det fulde miljø-, natur- og biodiversitetspotentiale på en landbrugsbedrift og i forlængelse af dette at træffe beslutning om, hvilke indsatser der skal prioriteres højest og iværksættes på bedriften. Dette forhold undersøges ved at tage udgangspunkt i konkrete bedrifter.

Metode og tilgang

Notatet er baseret på afholdte møder med et advisory board som er tilknyttet SEGES Innovation, 2 workshops afholdt af SEGES og Innovationscenter for Økologisk Landbrug med landmænd, pengeinstitutter, realkreditselskaber, aftager- og afsætningsvirksomheder, ESG-rådgivere, udtagningskonsulenter, landbrugsrådgivere mfl.

Hovedfokus i projektet er på landskabet og dermed på E-delen (Environment) i ESG. Der forsøges at lave en individuel model for hvert landbrug i hele Danmark på landmand.dk i en forsøgsopsætning. Såfremt det er muligt at håndtere de udvalgte bedrifter, så vil det være muligt at håndtere de fleste bedrifter i Danmark samtidigt. Hovedfokus er på nogle af de elementer som er vist i nedstående tabel.

Virkemidler	Reduktion i N-udvaskning	Reduktion Fosforoverskud	Forbedret HNV-score ¹⁾	Reduktion i CO ₂ e	Klimatilpasningseffekt
Drænvirkemidler	Høj	Mellem	Lav	Lav	Mellem
Vådområder	Høj	Mellem	Varierer	Mellem	Høj
Lavbundsprojekt	Mellem	Mellem	Varierer	Høj	Varierer
Biodiversitetsindsatser	Lav	Lav	Høj	Varierer	
Fosforvådområde	Mellem	Høj	Varierer	Mellem	Varierer
Klimatilpasningsinitiativer	Lav	Mellem	Varierer	Mellem	Varierer
Skovrejsning	Mellem	Lav	Varierer	Høj	Varierer

Tabel 1. ESG Indikatorer og Virkemidler. Illustration af, hvordan forskellige virkemidlers potentialer vil kunne scores ift. udvalgte ESG-indikatorer. Der vil kunne regnes på konkrete effekter bl.a. afhængig af, hvordan virkemidlerne implementeres, og hvordan man formår at skabe synergier. 1) HNV-score: Score for 'High Nature Value'. NB: Dansk Naturindeks DNI er stadig under udvikling i projektperioden.

Der er i tilknytning til dette foretaget 5 udvalgte bedriftsbesøg i 2025 på bedrifter med større potentialer for minivådområder, vådområde- og lavbundsprojekter, natur og biodiversitet. Alle deltagere er blevet præsenteret for de miljøindsatser landbruget reelt står overfor gennem Den Grønne Trepert, samt de data som for nuværende er tilknyttet disse indsatser.

Der er i dette notat derfor mest fokus på bedrifterne, mens der i notatet Aftagervirksomheders og de finansielle institutioners behov på E-delen (Environment) i ESG-profilering mest er fokus på de udfordringer som ligger udenfor selve bedriften i forhold til f.eks. risikoafdækning, standardiserede og valide ESG-data mv.

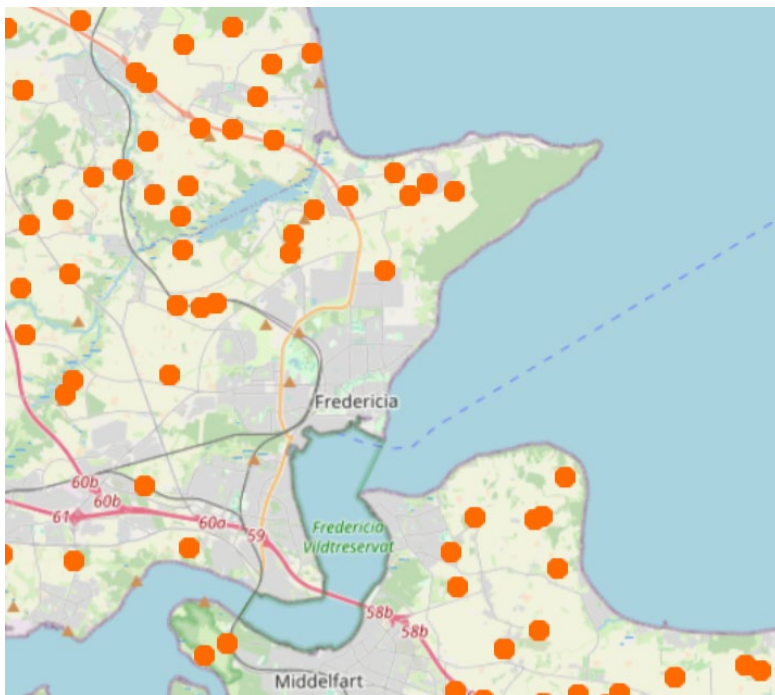
Identificerede potentialer

Miljømæssige og naturmæssige potentialer

Udgangspunktet er at bruge og genbruge de allerede eksisterende data og modeller, som landbruget reguleres efter i den nuværende miljø- og klimaindsats, f.eks. principperne i opgørelsen af det Nationale Klimaregnskab når det drejer sig om klimagas emissioner. Miljøeffekter er baseret på de tal som anvendes af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø SGAV. Biodiversiteten forsøges håndteret efter områdeudpegninger og et nyt indeks kaldet Dansk Natur Indeks (DNI). Ligeledes forsøges det at anvende tal for funktionel biodiversitet på det dyrkede areal ved brug af værktøjet MarkNaturindekset.

Der arbejdes ligeledes med potentialer for minivådområder, udtagning af jord til vådområder, lavbundsprojekter og biodiversitet, afgræsning med kvæg på naturarealer, skovfredninger og urørt skov. Der er stor variation i, hvor langt bedrifterne reelt er i den direkte implementering af de mange forskellige tiltag, og hvilke barrierer de møder ift. at kunne implementere relevante tiltag. Der kan derfor både være tale om potentialer, der allerede er indfriet, men også potentialer som skal undersøges nærmere. Der kan både være lovgivning og landskabsfredninger, som kan forhindre potentialeindfrielsen på den enkelte bedrift. Ligeledes kan det tage mellem 2-8 at gennemføre nogle af miljø- og klimatiltagene.

Nogle kan have komplekse ejerskabsforhold, pasningsaftaler og bortforpagtninger, som kan øge kompleksiteten i en profilering. ESG-data bør derfor ses som mere end et krav – de kan være en strategisk ressource til at skabe ny værdi.

Modelplaceringer af minivådområder med størst kvælstofeffekt, SEGES Innovation.

Økonomiske og forretningsmæssige muligheder

Nogle bedrifter ser potentiale i grøn branding og profilering i forhold til både lokalbefolkningen og turister. Andre har mere fokus på eksport og salg af produkter, udleje af jagt og fiskeri mv. En lodsejer ser begrænset økonomisk gevinst, især hvor staten og fonde er konkurrenter. Grunden er, at de kan finansiere tingene lettere end den enkelte lodsejer, f.eks. er lokale naturvejledere ofte gratis.

Der er en bekymring for uforudsigelig lovgivning og komplekse støtteordninger samt manglende markedsdrevne modeller og usikkerhed om økonomisk belønning.

ESG-data skal ikke kun bruges til compliance, men som et aktivt redskab til at skabe bæredygtig udvikling og værdi. Gennem samarbejde, innovation og datadrevet beslutningsstøtte kan landbruget spille en central rolle i den grønne omstilling og samtidig sikre sin fremtidige konkurrenceevne og samfundsmæssige relevans.

Potentialeindfrielse – barrierer og løsninger

Identificerede udfordringer og barrierer

Landbrugsbedrifterne udtrykker generelt en positiv holdning til grøn profilering, som ses som en "license to produce" og en strategisk nødvendighed. Der er dog betydelige variationer i implementering og modenhed, samt flere praktiske, regulatoriske og økonomiske barrierer, der står i vejen for en bredere udrulning af miljø- og biodiversitetstiltag. Bedrifterne efterspørger centraliseret og videnskabeligt funderet ESG-data, klare incitamenter og modeller, der kan gøre en grøn omstilling mere økonomisk bæredygtig.

Der kan være fysiske, tekniske og godkendelsesmæssige udfordringer ved implementering af miljø-, klima-, natur- og biodiversitetsindsatser. Regulatoriske udfordringer som §3-områder,

landskabsfredninger og kystbeskyttelseslinjer nævnes som barrierer. Der er usikkerhed om klimaafgifter, især for græssende dyr på naturarealer. Manglende økonomisk incitament og kommunikationsrisici, fx kritik fra aktivister på sociale medier, er også fremhævet. Ligeledes skaber jordfordeling i naturområderne usikkerhed, især da man ikke ved hvem de fremtidige ejere af arealerne vil være. Der er bekymring for, at ESG-profilering baseres på standardtal frem for målinger, hvilket vil begrænse mulighederne for, at de forskellige tiltag der udføres på bedrifterne, kan indregnes og dermed dokumenteres.

Økologiske bedrifter er bekymrede for, at de fremtidige afgifter og krav ikke kan dokumentere de indsatser, der allerede er implementeret og særligt, at beregningsmetoderne ikke rummer de nuancer, der findes mellem økologiske og konventionelle bedrifter. Det er en særlig udfordring ift. græssende kvæg i naturområder, da de landmænd, der arbejder med naturpleje, har brug for, at der indtænkes gode løsninger ved udtagningsprojekter og jordfordelinger, der stadig muliggør afgræsning på arealerne. Samtidig kan en kommende klimaafgift beregnet pr. dyr ramme produktioner med naturpleje og afgræsning hårdt, hvis beregningsgrundlaget bliver baseret på standardværdier. Der er ligeledes usikkerhed om klimaafgift, jordfordelinger og fremtidigt ejerskab i forbindelse med etablering af vådområde- og lavbundsprojekter.

Uklare roller og ansvar i hele værdikæden. Ligeledes kan der være konkurrencemæssige udfordringer i hele værdikæden.

Forslag til løsninger og virkemidler

Der er et ønske om fælles retning, et fælles sprog og en koordineret indsats på tværs af værdikæden via en centraliseret og videnskabeligt funderet dataplatform, helst administreret af en landbrugsfaglig enhed som SEGES Innovation eller en uvildig offentlig eller privat instans. Ejere af bedrifterne ønsker markniveau-data og skelnen mellem ejet, forpagtet og bortforpagtet jord.

Horisontale samarbejder med naboer og lokale aktører er udbredt og ønsket. Vertikale samarbejder med myndigheder, banker og aftagere ses som nødvendige, men komplekse. Flere bedrifter deltager i Grøn Trepert og har dialog kørende med kommunen.

Nogle nævner, at de med den størrelse og kapacitet de for nuværende har, godt kan gå ind og drive noget af processen lokalt. De nævner, at nogle måske ligefrem forventer, at de tager teten i området, både rent historisk men også størrelsesmæssigt. En del bedrifter passer f.eks. allerede jorden for andre i området. Der nævnes i den forbindelse modeller som landmanagement og shared farming som almindelige fremtidige samarbejdsformer i landbruget. Dette kan betyde, at både ejere og forpagtere har brug for ESG-profilen. ESG-data skal være let tilgængelige og anvendelige for banker, realkreditinstitutioner, aftagere og myndigheder. Der er også refleksioner om, hvem der så reelt ejer ESG-profilen – ejer eller forpagter?

Det er et behov og deraf et ønske om, at der fremadrettet kan arbejdes målrettet med at udvikle og implementere modeller, der kan integrere miljø- og klimatiltag, kulstofbinding, biodiversitet og oplevelsesøkonomi i en sammenhængende og økonomisk bæredygtig ramme. Rammen kunne være et kreditsystem, som støtter en grøn omstilling.

Samtidig har landmændene et ønske om, at eksisterende og kendte styringsværktøjer som eks. Farm-Tracking kan bruges til at integrere en grøn profilering på en nem måde på bedriftsniveau.

Opsummering og anbefalinger

Overordnet peger arbejdet på, at landbruget har potentiale til at spille en aktiv rolle i den grønne omstilling, men at realiseringen afhænger af klare rammer og troværdig dokumentation.

Landmændene udtrykker generelt en positiv holdning til en grøn profilering via potentialeindfrielse af de forslåede miljø- og naturtiltag, da jordejerne ser det som 'licence to produce' og en nødvendighed for fremtidens landbrug. Der er dog stor variation i implementering af praktiske miljø- og klimatiltag, og samarbejde – både horisontalt og vertikalt. Flere bedrifter har allerede arbejdet med grøn profilering og ser det som både en del af deres ansvar og fremtidige strategi. Der er dog en bekymring for uforudsigelig lovgivning og komplekse støtteordninger samt manglende markedsdrevne modeller og usikkerhed om den økonomiske belønning.

Highlights på tværs af casebedrifter

- a. Grøn profilering er en nødvendighed, men ikke altid en økonomisk gevinst.
- b. Der er behov for centralisering af ESG-data, som skal være valide og fagligt funderede.
- c. Greenwashing skal undgås – det kan skade både renommé og forretning
- d. Modeller for E-profilering skal udvikles og testes. Gerne med udgangspunkt i eksisterende regler og nøgletal.
- e. Samarbejde på tværs af værdikæden er afgørende – både lokalt og nationalt
- f. Tredjepartsverificering og klar dokumentation er ønsket for at sikre troværdighed

Der opleves en del barrierer og regulatoriske udfordringer. Usikkerhed omkring klimaafgifter, især for græssende dyr på lavbundsjorder. Ligeledes kan der være manglende økonomisk incitament til at implementere tiltagene.

Horizontale samarbejder (mellem lodsejere) og vertikale samarbejder (med myndigheder, banker, af-tagere) ses som nødvendige. Nogle af landmændene ønsker at tage initiativ til lokale samarbejder både pga. af deres størrelse, men nogle påpeger også pga., at deres lange historie i området forpligter. En af landmændene arbejder lokalt i Grøn Trepert.

Nogle oplever manglende respons fra myndigheder.

Anbefalinger

Centrale konklusioner

Der er et klart behov for centralisering af valide videnskabeligt funderede ESG-data. Landmændene har meget forskellige vurderinger af ESG som et reelt forretningsmæssigt potentiale. En del ser det som en nødvendighed. Nogle bedrifter har allerede arbejdet med ESG-rapportering og certificeringer. Greenwashing ønsker ingen af jordejerne på nogen måde, at deres bedrift skal være udsat for. Dette kan være med til at ødelægge både deres renommé og forretning.

Anbefalinger til det videre arbejde

Der er et ønske fælles retning, et fælles sprog og en koordineret indsats på tværs af værdikæden via en centraliseret og videnskabeligt funderet dataplatform, det kunne være administreret af eks.SEGES Innovation eller en uvidlig offentlig eller privat instans. Samarbejdet mellem e-nettet A/S (finanssektorens digitaliseringspartner) og SEGES Innovation som er offentliggjort 29. september 2025, er et skridt på vejen (reference 1). Såfremt der kan findes en god og anerkendt model til E-profilen, så vil der via

denne model komme styr på potentiale- og potentialeindfrielse på bedriftsniveau når det gælder miljø-, klima- og biodiversitetsindsatser på bedriftsniveau via nøgletal.

Modellerne skal rent logisk helt baseres på de regler og nøgletal, som bedrifterne allerede er underlagt fra statens side. De er for nuværende baseret på bedst kendte videnskabelige niveau.

Mulige næste skridt i projektet

I 2026 vil E-profilen blive testet på udvalgte bedrifter på landmand.dk i et samarbejde mellem, landmændene, deres rådgivere og SEGES Innovation. I 2025 undersøges det, hvorledes opsætningen kan håndteres i praksis, og I 2026 etableres en digital model på landmand.dk, som skal kunne håndtere potentiale og potentialeindfrielse på bedriftsniveau vedr. E-delen (Environment) i ESG-profilering.

Det er afgørende, at en profilering kan anvendes og håndteres i praksis i et samarbejde mellem rådgivere, landmænd og myndigheder. Det kan blive nødvendigt på platformen at kunne håndtere dokumentation for de indsatser og projekter, som evt. underkendes af stat, kommuner eller andre aktører. Ellers kan den enkelte lodsejer få en dårligere E-profil, selvom der er udvist både interesse og velvilje til at gennemføre potentialerne.

Det kunne her være interessant at få en professionel tredje part til at anerkende den anvendte arbejdsmetode.

Referencer

- [1] [Præcise ESG-data kan styrke bankernes dialog med grønne landmænd](#)
- [2] [Nye ESG-data skal give landmænd bedre vilkår i banken](#)